

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Башинської Юлії Іванівни „Організаційно-економічні засади використання потенціалу відновлюваної енергетики в регіоні”, представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Актуальність теми дослідження

Енергетичною Стратегією України визначено, що освоєння відновлюваних джерел енергії є важливим фактором підвищення рівня енергетичної безпеки та зниження антропогенного впливу енергетики на навколишнє природне середовище. На даний час частка відновлюваної енергетики у валовому кінцевому споживанні енергії України становить 6% з урахуванням великих ГЕС. Згідно з прийнятим у 2014 р. Національним планом дій з відновлюваної енергетики на період до 2020 р. урядом поставлено мету збільшити цю частку до 11% у 2020 р. Даний показник відповідає також міжнародним зобов'язанням України згідно з вимогами Енергетичного Співтовариства.

Така ситуація обумовлює необхідність розробки ефективних організаційно-економічних механізмів розвитку відновлюваної енергетики в Україні. У цьому контексті дисертаційна робота Башинської Ю.І., яка присвячена проблематиці досліджень теоретико-методологічних та прикладних положень щодо впровадження відновлюваної енергетики в регіоні, безумовно є актуальною для економічної науки і своєчасною для практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження автора виконувалося як складова частина наукових досліджень ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України» за темами «Використання природно-ресурсного

потенціалу гірських територій України на засадах сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0112U000459), де автором досліджено питання використання гідроенергетичного потенціалу регіону й інших джерел відновлюваної енергії; «Механізми регулювання екологічної безпеки транскордонного регіону в умовах євроінтеграції України» (номер державної реєстрації 0113U000107), у межах якої проаналізовано європейський досвід впровадження відновлюваної енергетики та розкрито шляхи її розвитку в транскордонних регіонах; «Формування та механізми реалізації політики розвитку гірських територій України» (номер державної реєстрації 0116U004033), у межах якої розкрито потенціал й обґрунтовано шляхи вдосконалення організаційно-економічного механізму розвитку відновлюваної енергетики в Західному регіоні України.

**Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень,
висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, є повною мірою обґрунтованими та достовірними, виходячи з позицій сучасної економічної науки, теорії сталого розвитку, міжнародних та вітчизняних нормативно-правових актів, що регламентують порядок функціонування ринку електричної та теплової енергії в Україні. Обґрунтованість наукових положень, результатів і висновків роботи забезпечує поєднання та використання сучасних методів економічних досліджень, застосування прийомів економіко-математичного моделювання, використання великої за обсягами статистичної інформації.

У результаті дослідження дисертанткою було досягнуто поставлену мету дисертаційної роботи – поглиблення теоретико-методичних засад формування механізмів активізації використання потенціалу відновлюваних джерел енергії та розробка практичних рекомендацій щодо застосування організаційно-економічних заходів та інструментів розвитку відновлюваної енергетики в регіоні.

У роботі отримано нові науково-обґрунтовані результати, які в сукупності дають змогу вирішити теоретичні та практичні завдання щодо розробки регіональних стратегій розвитку відновлюваної енергетики, організаційно-економічного забезпечення їх реалізації.

Оцінюючи зміст та логіку викладення матеріалу слід відзначити, що дисертаційне дослідження є завершеною науковою працею, актуальною за темою, обґрунтованою за висновками і пропозиціями. Основні результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною.

Обґрунтованість висновків та рекомендацій, що містяться в дисертаційній роботі, підтверджує їх апробація на міжнародних науково-практичних конференціях, впровадження запропонованих наукових розробок автора на рівні центральних та регіональних органів влади, господарюючих суб'єктів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і пропозицій в наукових фахових виданнях

Основні результати дисертаційного дослідження достатньо повно викладені у 19 наукових працях (з них 16 одноосібних). У наукових фахових виданнях опубліковано 8 статей, з них 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, 2 – у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 2 публікації в інших виданнях і 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг опублікованих за темою дисертації наукових праць, який належить особисто автору, – 6,32 д.а. Опублікування результатів дисертації відповідає вимогам, які передбачені наказом МОН України від 17.10.2012 р. № 1112 (зі змінами).

Наукова новизна результатів дослідження

Робота містить наукову новизну в частині удосконалення теоретико-методичних засад оцінювання потенціалу відновлюваної енергетики регіону, формування механізмів активізації його використання та розробки практичних рекомендацій щодо застосування організаційно-економічних інструментів

розвитку відновлюваної енергетики в регіоні До нових наукових результатів, одержаних автором, слід віднести наступні:

1) удосконалено науково-методичні підходи до оцінки природного потенціалу відновлюваних джерел енергії регіону, суть яких полягає у трансформації натуральних показників технічно-досяжного потенціалу у вартісно-економічні, що дає змогу зіставляти кінцеві економічні ефекти від використання традиційних і відновлюваних джерел енергії (с. 69-87) та розвинуто методичні підходи до визначення резервів використання природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики (с. 123-125);

2) розкрито наукові засади формування концепцій та розроблення цільових регіональних стратегій розвитку відновлюваної енергетики; запропоновано систему стратегічних цілей (заміщення традиційних енергоносіїв відновлюваними, екологізації енергетики, вирішення соціально-економічних проблем її структурної перебудови) та відповідних операційних цілей і завдань до стратегії розвитку відновлюваної енергетики регіону на прикладі Львівської області (с. 56-59, 154-169);

3) обґрунтовано організаційні засади просування на ринку проектів з розвитку відновлюваної енергетики шляхом виготовлення на замовлення регіональних (місцевих) органів влади проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики, їх погодження та кінцевої реалізації як комерційного продукту (с. 181-184);

4) розвинуто організаційно-методичні засади впровадження на рівні регіону «зелених державних закупівель», які передбачають включення у процедуру вибору постачальників енергії для об'єктів та підприємств державної та комунальної власності критеріїв щодо її вироблення з відновлюваних джерел (с. 176-179);

5) набули подальшого розвитку науково-практичні підходи до оцінювання перспектив розвитку відновлюваної енергетики в регіоні з урахуванням природно-ресурсного потенціалу та інших чинників й запропоновано авторську категоризацію доцільності розвитку видів відновлюваної енергетики у Західному регіоні України (с. 142-144).

Значимість результатів дослідження для науки і практики

У теоретичному аспекті представлена до захисту робота має наукову цінність перш за все у частині конкретизації дефініцій «відновлювані джерела енергії», «відновлювана енергетика» (с. 14-24), підходів до визначення складових організаційно-економічного механізму розвитку відновлюваної енергетики (с. 49-52), науково-методичних положень щодо оцінки природно-ресурсного потенціалу відновлюваної енергетики (с. 24-25, 69-87).

Науково-практичний інтерес становлять запропоновані у роботі наукові засади формування регіональних концепцій та стратегій розвитку відновлюваної енергетики (с. 154-169), обґрунтування шляхів та інструментів їх реалізації через запровадження «зелених державних й муніципальних закупівель», розроблення проектів зі спорудження об'єктів відновлюваної енергетики, їх погодження та аукціонний продаж (с. 176-179, 181-184).

Позитивної оцінки заслуговують проведені здобувачем економетричні дослідження впливу відновлюваної енергетики на соціально-економічний розвиток регіону (с. 145-153).

Слід також відзначити опрацювання у роботі великого масиву первинних даних стосовно діючих об'єктів відновлюваної енергетики, які не подають органи статистики, та здійснення розрахунків частки використовуваного потенціалу усіх видів відновлюваних джерел енергії в західних областях України та його резервів (с. 106-125, 213-219).

Основні результати проведеного здобувачем дослідження мають цінність з погляду практики. Прикладне значення одержаних результатів і висновків наукового дослідження полягає у визначенні потенціалу розвитку відновлюваної енергетики регіону та пропозиціях щодо організаційно-економічних заходів та інструментів, націлених на його реалізацію.

Практична цінність результатів проведеного дослідження підтверджується їх використанням у діяльності Міністерства екології та природних ресурсів України при підготовці матеріалів Карпатського огляду про стан довкілля (національний огляд) – лист №5/3-11/1773-14 від 08.02.2014 р.; Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування

та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи у його практичній роботі – лист №04-15/12-146 від 30.01.2015 р.; Львівської обласної ради при формуванні регіональних стратегій розвитку – лист №7/17 від 09.12.2014 р.; Управління архітектури, містобудування та інфраструктурних проектів Львівської облдержадміністрації при розробці Комплексної інвестиційної програми розвитку об'єктів малої енергетики на території Львівської області на 2016- 2020 рр. – лист №16-1501 від 11.11.2015 р.; ТОВ «ЕКО-Оптіма» при запровадженні енергосервісних договорів у діяльності компанії – лист від 25.11.2015 р.

Результати дослідження можуть знайти подальше впровадження у нормотворчій та практичній роботі профільних міністерств, державних агентств, регіональних департаментів зі стимулювання освоєння потенціалу відновлюваної енергетики.

Зауваження щодо змісту дисертації

Дисертаційна робота містить деякі недоліки та положення дискусійного характеру, зокрема:

1. Здобувачем достатньо ґрунтовно проаналізовано реалізовані проекти зі спорудження об'єктів, що використовують відновлювані джерела енергії в регіоні (с. 106-125). Проте проведена оцінка даних проектів здійснена за різними критеріями. Очевидно, доцільно було б проаналізувати дані проекти за єдиним підходом з використанням таких критеріїв як структура фінансування з поділом на приватні та державні інвестиції, обсяги заміщення викопного палива, зменшення обсягів викидів парникових газів у результаті впровадження технологій відновлюваної енергетики.

2. Варто було детальніше розглянути можливості реалізації в регіоні запланованих проектів з відновлюваної енергетики у контексті пропонованих здобувачем організаційно-економічних заходів.

3. Здобувачем розраховано, що сумарний природний потенціал відновлюваних джерел енергії Західного регіону України становить 93, 785

млрд грн в рік (с. 85). Практично корисним було б також здійснити розрахунок частки потенціалу відновлюваних джерел енергії у сукупному природно-ресурсному потенціалі регіону, співставити потенціал відновлюваної енергетики з валовим регіональним продуктом областей західного регіону України. Враховуючи подані у роботі дані щодо обсягів потенційного заміщення викопних енергоносіїв, було б доцільно визначити суму можливих заощаджень у грошовому еквіваленті та порівняти їх із затратами на таке заміщення.

4. При визначенні природно-ресурсного потенціалу відновлюваних джерел енергії регіону та його резервів детальнішого аналізу заслуговує оцінка використовуваного потенціалу біомаси. Варто було здійснити розрахунки за видами біомаси – відходи сільського господарства, тваринництва, лісового господарства, енергетичні культури. Така оцінка сприяла б більш повному висвітленню наявних резервів потенціалу біомаси.

5. Здобувач виділяє низку складових організаційно-економічного механізму розвитку відновлюваної енергетики (с. 51), однак у подальших матеріалах дисертації розглядає тільки окремі з них, можливо, найбільш дієві стосовно інституційних можливостей регіону. Це слід було більш акцентовано розкрити у тексті дисертації.

6. Дисертаційна робота містить окремі огріхи у викладі матеріалу. Зокрема, незбалансованими за обсягом є деякі підрозділи роботи (підрозділ 1.1 викладений на 14 стор., а підрозділ 3.1. на 27 с.).

Варто зазначити, що висловлені зауваження мають переважно рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи. Її зміст відзначається послідовністю і логічністю викладу матеріалу. Обґрунтованими є висновки і рекомендації, що містяться у роботі.

Відповідність роботи вимогам, які встановлено МОН України

Дисертація за своїм змістом, структурою та оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567. Дисертація складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації викладений на 231 сторінці. Робота містить 8 рисунків, 24 таблиці та 4 додатки. Список використаних у дисертації літературних джерел налічує 236 найменувань.

Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає стандартам, які встановлено Міністерством освіти і науки України. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Башинської Юлії Іванівни «Організаційно-економічні засади використання потенціалу відновлюваної енергетики в регіоні» є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної задачі – активізації використання потенціалу відновлюваних джерел енергії в регіоні. Результати дослідження характеризуються науковою новизною і мають практичну цінність, є реальним внеском у розвиток сучасної економічної науки і практики державного та регіонального управління, орієнтують на застосування ефективних форм та методів публічно-приватного партнерства у галузі відновлюваної енергетики.

На підставі проведеного аналізу дисертаційної роботи, зважаючи на актуальність та важливість розглянутих у ній питань, обґрунтованість зроблених в роботі висновків, наукову новизну та практичну значимість одержаних результатів, дотримання вимог щодо оформлення роботи, апробації результатів досліджень, опублікування основних наукових результатів, вважаю, що подана до захисту дисертація Башинської Юлії Іванівни «Організаційно-економічні засади використання потенціалу відновлюваної енергетики в регіоні» відповідає вимогам, викладеним у п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Башинська Юлія Іванівна, заслуговує

присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

**Директор Львівського інституту
ДВНЗ «Університет
банківської справи»
доктор економічних наук, доцент**

 М.А. Вознюк

Підпис Вознюка М.А. засвідчує:

Фасівець І.І. *Новак М.У.*